

ta), obišli crkvu sv. Ante i Gradski muzej s Meštrovićevom zbirkom, a trećega su dana razgledali Šibenik, katedralu sv. Jakova, samostan i crkvu sv. Frane gdje su mogli vidjeti Šibensku molitvu, jedan od najstarijih hrvatskih jezičnih i književnih spomenika pisanih latinicom, obišli muzej te knjižnicu s raritetnim knjigama.

Na ovogodišnjem je kongresu predsjednica Organizacijskoga odbora prof. dr. sc. Bernardina Petrović unijela nekoliko novina. Svi sudionici trebali su poslati svoje radove prije početka kongresa da bi se što prije završio recenzentski postupak te otisnuo zbornik. Nadalje, knjiga sažetaka dostupna je u elektroničkom obliku, a knjiga laureata otisnuta s fotografijama nagrađenih u boji te s fotografijama svih triju povelja. Knjiga laureata sadrži životopise i bibliografije troje istaknutih filologa koje su priredili prof. dr. sc. Željka Fink za akademkinju A. Menac, prof. dr. sc. Lahorka Plejić Poje za akademika J. Bratulića (bibliografiju je sastavila uz suradnju dr. sc. Dubravke Luić-Vudrag) te dr. sc. Milan Mihaljević za prof. dr. sc. J. M. Reinharta.

Sedmi hrvatski slavistički kongres okupio je značajan broj mlađih znanstveni-

ka koji su zajedno s iskusnim hrvatskim i inozemnim stručnjacima ispisali stranice o iznimno uspješnom slavističkom susretištu. Kongres ostaje upamćen po mjestu održavanja, radosti sudionika zbog ponovnih razgovora i razmjene znanja i iskustava, ozbiljno i savjesno pripremljenim izlaganjima te dugim i plodnim raspravama. Sudionici će svakako pamtiti profesionalnost, srdačnost i susretljivost studenata Daniela Blazsetina, Josipa Čekolja, Anje Džeko i Danijela Mihića, spomenutih troje tajnika, a posebno predsjednice Organizacijskoga odbora Bernardine Petrović. Upravo je prof. dr. sc. B. Petrović iznijela najveći teret u pripremi još jednoga uspješnog hrvatskog slavističkog kongresa koji je potvrdio da su susreti i razgovori važan segment struke i znanosti te da se nestrpljivo iščekuju sljedeći kongresi – u duhu tradicije – na kopnu. U ime svih sudionika na organizaciji i nezaboravnom radnom i kolegijalnom ozračju predsjednici Organizacijskoga odbora zahvalila je prof. dr. sc. Mihaela Matešić na svečanom zatvaranju Sedmoga hrvatskog slavističkog kongresa.

Ivana Vidović Bolt

KATEHETSKA PROLJETNA ŠKOLA RIJEČ KAO SADRŽAJ I MJESTO UČENJA I POUČAVANJA

Zagrebu je 4. i 5. svibnja 2018. godine održana Katehetska proljetna škola za vjeroučitelje koji rade u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. Tema toga stručnoga skupa bila je Riječ kao sadržaj i mjesto učenja i poučavanja, a organizatori Nacionalni katehetski ured Hrvatske

biskupske konferencije u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje. Tijekom jedne školske godine, te dvije institucije zajednički organiziraju šest višednevnih stručnih skupova za vjeroučitelje u osnovnim i srednjim školama, posebnim ustanovama te predškolskim ustanovama. Odabirom tema nastoji se osnažiti vjeroučiteljske kompetencije, kao i odgojiteljica u vjeri, da bi svoj posao mogli što bolje raditi u skladu sa zahtjevima vjernosti Bogu i čovjeku, načelima ekumenske

i dijaloške otvorenosti te u skladu sa zahtjevima načela korelacije u vjerskom odgoju i obrazovanju.¹

Uz zahtjeve koji proizlaze iz same biti vjeronauka, u planiranju stručnoga usavršavanja u obzir se uzimaju izrečene potrebe samih vjeroučitelja kao i načela strateških dokumenata iz područja odgoja i obrazovanja. Okvir nacionalnoga standarda kvalifikacije za učitelje u osnovnim i srednjim školama, koje je u obliku preporuke donijelo Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje, u skupu ishoda učenja vezanih uz profesionalnu komunikaciju i interakciju navodi da je jedna od učiteljskih kompetencija točno i glatko izražavati se u govornoj i pisanoj komunikaciji na jeziku poučavanja i službenom jeziku kao i primjenjivati temeljna komunikacijska načela i tehnike učinkovite profesionalne komunikacije.²

S obzirom na to da je Katolički vjeronauk jedan od nastavnih predmeta u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, a vjeroučitelji članovi učiteljskih i nastavničkih vijeća škola u kojima rade, potrebne su im kompetencije kao i svim učiteljima i nastavnicima, među kojima su i one koje se odnose na pravilnu upotrebu jezika i komunikaciju na hrvatskome jeziku.

U kontekstu Katoličkoga vjeronauka kao nastavnoga predmeta, posvetiti pozornost riječi znači posvetiti pozornost odgoju u vjeri

jer se u najvećem dijelu komunikacija i događa riječju, tj. govorenom, pisanoj riječi u ukupnosti svojih oblika i značenja. U Prijedlogu kurikula Katoličkoga vjeronauka (2017.) važan dio učenja i poučavanja povezan je s pripovijedanjem i razgovorom: „Jedan od temeljnih oblika priopćavanja židovsko-kršćanske tradicije i vjere jest pripovijedanje. U Crkvi, kao zajednici i spomen-znaku pripovijedanja, takav oblik živi i danas. Katolički vjeronauk u školi, njegujući takav oblik priopćavanja i posredovanja sadržaja vjere, postaje mjestom komunikacije i zajedništva učenika okupljenih oko tradicije koja se pripovijeda. Ona postaje odgojno i obrazovno uspješnija što su vjeroučitelji sposobniji sebe autentično i svjedočki u cijelosti unijeti u odgojno-obrazovni proces. Govorni oblici poučavanja u tome kontekstu nemjerljiva su mogućnost i povlašteno mjesto postavljanja pitanja o smislu života, postanku i budućnosti čovjeka, ali i njegova odnosa s Bogom.“³ Riječima vjeroučitelj pripovijeda, a odgojno-obrazovna postignuća toliko su uspješnija koliko se u taj proces sam vjeroučitelj i vjeroučiteljica uspijevaju unijeti te biti autentični. Prema navedenom, to je važno zbog toga što s vjeroučiteljem učenici otvoreno ulaze u razgovor o pitanjima smisla života, postanka, budućnosti i vlastitoga odnosa s Bogom. Točnim i prikladnim izborom riječi, vjeroučitelj može probuditi kreativnost učenika i kritičko propitivanje koje će za učenike biti plodonosno. U dijalogu koji se otvara, riječima doprinose učenici, vjeroučitelji, pisana riječ biblijske predaje,

¹ Hrvatska biskupska konferencija i MZOŠ, Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi, http://www.nku.hbk.hr/images/pdf_documents/plan_i_program-OS_sluzbeni.pdf (15. svibnja 2018.), str. 3. – 7.

² Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje, Okvir nacionalnoga standarda kvalifikacije za učitelje u osnovnim i srednjim školama, https://www.ffri.uniri.hr/files/dokumentiodsjeka/CON/Okvir_nacionalnoga_standarda_kvalifikacije.pdf (29. siječnja 2018.), str. 13.

³ MZO, Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk. Prijedlog nakon javne rasprave, prosinac 2017., https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNIKURIK/katolicki_vjeronauk.pdf (15. svibnja 2018.), str. 183.

svjedočanstvo vjere opće i mjesne Crkve. Bogatstvo koje proizlazi iz takve razmjene nije samo konkretna činjenica koju je učenik usvojio, već ljepota komunikacije i svijest da čovjek nema jednoznačne odgovore na sva pitanja, otkrivajući tako značenje pojma otajstvo kršćanske vjere.

Postavljanje egzistencijskih pitanja često vodi k suodnosu s različitim područjima ljudskoga života. Iz takve životne danosti proizlaze i korelacije unutar odgojno-obrazovnih procesa. Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi to opisuje na sljedeći način: „Katolički vjeronauk u školi zahtijeva što plodniju i međupredmetnu korelaciju s ciljevima i sadržajima drugih nastavnih predmeta/područja prema načelima cjelovitog odgoja učenika te u skladu s interkulturalnim pristupom vjerskom odgoju i obrazovanju. Riječ je o uspostavljanju što kvalitetnijeg suodnosa između katoličkoga vjeronauka i drugih nastavnih predmeta i odgojno-obrazovnih područja u osnovnoj školi, koji su osobito prisutni u područjima jezika i književnosti, likovnog, glazbenog, povijesnog, zemljopisnog i drugih područja odgoja i obrazovanja.“⁴ Iskustva vjeroučitelja potvrđuju da se suodnos u velikoj mjeri događa upravo u jeziku.⁵ Hrvatski jezik i

književnost kao nastavni predmet na sadržajnoj razini, baveći se književnim djelima, potiče na propitivanje učenika i postavljanje egzistencijskih pitanja koja u tom smislu bivaju postavljana i u kvalitetno ostvarenoj i osmišljenoj vjeronaučnoj nastavi. S druge strane, govorne nastavne metode sastavni su dio svakoga nastavnog sata, a pismeno izražavanje uz likovno je izražavanje, glazbu, igru i meditaciju neizostavan dio metodike vjeronaučne nastave.⁶

U prijedlogu Kurikula nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk, o suodnosu se ne govori samo kao o didaktičkom načelu, već kao o susretu učenja i poučavanja.⁷ Postojeći planovi i programi naglašavaju potrebu razvijanja i njegovanja različitih vrsta usmenoga i pismenoga izražavanja, osobito u radu s biblijskim tekstovima, razvijanju estetske dimenzije, a pozornost se usmjerava i na služenje izvanbiblijskim književnoumjetničkim tekstovima.⁸ Katolički vjeronauk u suodnosu s Hrvatskim jezikom i književnosti može pomoći razvijanju zanimanja učenika za književnost: „U pojedinoj dobi

⁴ HBK i MZOŠ, Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi, http://www.nku.hbk.hr/images/pdf_documents/plan_i_program-OS_sluzbeni.pdf (15. svibnja 2018.), str. 6.

⁵ O korelaciji općenito i s konkretno navedenim primjerima korelacije Katoličkoga vjeronauka i Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi vidi u Josip Šimunović, Načelo korelacije u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi s posebnim naglaskom na međupredmetnu korelaciju, *Obnovljeni život*, god. 61., br. 3., 2006., str. 329. – 352., kao i Drago Iličić, Korelacija Katoličkog vjeronauka i Hrvatskog jezika i književnosti u osnovnoj i srednjoj školi, *Kateheza*, god. 30., br. 4., 2008., str. 297. – 309.

⁶ O tome više Marko Pranjčić, *Metodika vjeronaučne nastave*, Zagreb, 1997.; također i Georg Hilger, Stephan Leimgruber, Hans-Georg Ziebertz, *Vjeronaučna didaktika, Priručnik za studij, obrazovanje i posao*, Zagreb, 2009.; vjeroučitelji se služe i priručnikom: Franz Werner Niehl i Arthur Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Zagreb, 2002.

⁷ MZO, Nacionalni kurikulum nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk. Prijedlog nakon javne rasprave, prosinac 2017., https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/NACION-KURIK/PREDMETNIKURIK/katolicki_vjeronauk.pdf (15. svibnja 2018.), str. 184.

⁸ HBK i MZOŠ, Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi, http://www.nku.hbk.hr/images/pdf_documents/plan_i_program-OS_sluzbeni.pdf (15. svibnja 2018.), str. 13.

svoje odrastanja učenici, naime, pokazuju i razvijaju interes za različite autore i vrste književnumjetničkih djela, kao što su tematski interes, žanrovski interes, interes za emotivne sadržaje te interes za poetski izraz. Kako je Božja riječ u Svetome pismu 'utjelovljena' u ljudskoj riječi, tj. u ljudskoj kulturi, poznavanje i razvijanje književnih interesa učenika uvelike im pomaže da trajno uče u biblijskoj riječi sve dublje i sve cjelovitije prepoznavati Božju riječ i poštivati je u svim njezinim bitnim aspektima.⁹ Takvi poticaji s vjeronaučne su strane prisutni od kada je vjeronauk kao nastavni predmet ponovo vraćen u odgojno-obrazovni sustav, no pitanje je koliko su taj vid otvorenosti za suradnju i suodnos prepoznali odgovorni za Hrvatski jezik. U Nacionalnoj strategiji poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine navodi se da je uočena nedovoljna osviještenost učitelja i nastavnika o tome da čitanje nije samo predmet nastave Hrvatskoga jezika te da se treba poticati čitanje u svim predmetima, čemu bi trebala pridonijeti promjena predmetnoga nastavnoga programa (Hrvatskoga jezika i svih ostalih predmeta gdje je to prikladno) tako da svojim ciljevima, ishodima i sadržajima izravno promiču i osnažuju razvoj potrebe za čitanjem, kritičkog čitanja i čitanja iz užitka.¹⁰

Ne dovodeći u pitanje rezultate provedene SWOT analize, već u želji da se doprinese ostvarivanju ciljeva zacrtanih Strategijom, koji se odnose i na nastavu Katoličkoga vjeronauka, jedan dio Katehetske škole bio je posvećen temi poticanja čitanja u nastavi Katoličkoga vjeronauka. Sve navedeno činilo

je okvir unutar kojega su pozvani predavači i predavačice otvarali različite perspektive promatranja i razmišljanja o temi. Zrinka Jelaska govorila je o poticanju čitanja kao nadahnuću tumačenja svijeta i vjere. Prvotno su sudionici osvijestili zašto je čitanje važno te da postoje različite uloge i vrste čitanja. Nakon toga se posvijestilo da se o čitanju može govoriti kao o sredstvu kojim pojedinci mogu razumjeti svijet i sebe same te doći do dubljega razumijevanja vjere. Naglašeno je i da se čitanjem može doći i do spoznaje kako drugi tumače i doživljavaju vjeru te da čitanje može voditi prema pronalazenju vlastitoga puta. Nada Babić govorila je o stvaralačkom pisanju u nastavi vjeronauka koje može biti potaknuto biblijskim tekstovima, tekstovima nadahnutim biblijskim temama ili tekstovima kršćanskoga nadahnuća.¹¹ Stvaralačko pisanje jedan je među mnogim načinima kojima se može postići da Riječ Božja odzvanja u srcima onih koje se poučava, jasno je poručila druga predavačica. Uz jezično utemeljene perspektive, vjeroučiteljima je iz biblijsko-teološkoga kuta govorio Taras Barščevski, problematizirajući granice riječi u otkrivanju otajstva Riječi, odnosno otajstva kršćanske vjere. Zanimljiva rasprava

⁹ Isto, str. 13.

¹⁰ Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine, <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf> (15 svibnja 2018.), str. 10. – 13.

¹¹ U časopisu za promicanje religioznoga odgoja i vrednota kršćanske kulture Lađa, Nada Babić u sklopu je rubrike Čitaonica za velike i male do sada objavila tridesetak tekstova u kojima piše o književnim djelima autora kršćanskoga nadahnuća i predlaže za čitanje vjeroučiteljima književnumjetnička djela iz kojih se iščitava kršćanska poruka, iako možda sami autori nisu kršćani. Također, o kriterijima izbora književnumjetničkih tekstova u vjeronauku vidi Ana Thea Filipović i Marija Lipovac, Umjetnost riječi u naviještanju Riječi. Značenje, kriteriji izbora i mogućnosti rada s književnumjetničkim tekstovima u župnoj katehezi i školskom vjeronauku djece i mladih, Crkva u svijetu, god. 45., br. 1., 2010., str. 31. – 55.

vođena je tijekom bloka izlaganja u kojemu su Kristian Lewis i Marina Čubrić govorili o pravopisnoj normi u religijskim pojmovima. Naime, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje izrađuje Religijski pravopis, a u interaktivnome je dijelu voditeljica prikupila informacije o tome u kojim se riječima vezanima uz religijsko nazivlje najčešće vjeroučitelji susreću s pogreškama učenika. Pitanje, koje je kao motiv bilo prisutno u raspravi, jest mijenja li nazivlje vjerske sadržaje.

U anketi podijeljenoj vjeroučiteljima bilo je stotinu različitih pojmova koji se mogu ubrojiti u religijsko nazivlje, bilo da se odnose na imena religija, religijskih knjiga, književnih vrsta i imena molitava, bilo na sveta vremena, mjesta i blagdane, bilo na ustanove, uloge i osobe ili uobičajene kratice. Anketom se željelo doznati postoje li problemi u pisanju religijskoga nazivlja. Također, autori su anketom htjeli doznati ima li možda svaki vjeroučitelj popis riječi za koje drži da moraju biti usvojene značenjski i pravopisno. Na anketnom je listiću bilo ponuđeno sedam skupina riječi u kojima su problematizirana pravopisna pravila: pisanje glasova *dž* i *đ*, *č* i *ć*, pisanje dvoglasnika, pisanje velikoga i maloga početnoga slova u vlastitim imenima, pisanje kratice i sl.

Prva skupina: *vjera, vjeroučitelj, vjeronauk, vjernik, nevjernik, pričest, ispovijed, ispovjednik, ispovijedati (se), evanđelje, evanđelist, anđeo – anđela, arkandeo – arkandela, kršćanstvo, kršćanin, pričest, hostija, svećenik, časna sestra.*

Druga skupina: *fra, don, vlč., mons. č. s., čč. ss., bl., sv.*

Treća skupina: *Biblija, biblijski, Sveto pismo – svetopisamski, biblijski, Stari zavjet / Novi zavjet, starozavjetni, Evanđelje/evanđelje, Poslanice/poslanice, Jahve.*

Četvrta skupina: *Tjelovo, Uskrs/uskrsni, Božić/božićni, advent/došašće, korizma, Veliki četvrtak, Veliki petak, Čista srijeda / Pe-*

pelnica, Velika Gospa, Mala Gospa, Rođenje Ivana Krstitelja / rođenje Ivana Krstitelja, Duhovi, Sveta tri kralja, Svi sveti, nedjelja – Dan Gospodnji, Cvjetnica, Božić, Uskrs.

Peta skupina: *Sveta obitelj / Nazaretska obitelj, Sveta braća / Solunska braća, apostoli, evanđelisti, proroci – proročki, učitelj – Učitelj, psalmist, Betlehem – betlehemski, Maslinska gora, Golgota, Duh Sveti, Otac – otac, Sin – sin.*

Šesta skupina: *Crkva – crkva, Oče naš – Očenaš, Zdravo, Marijo – Zdravomarija, (sv.) Potvrda – potvrda, Sveti red – sveti red, Anđeo Gospodnji, Vjerovanje – Apostolsko vjerovanje, Križni put – križni put, Veliča – veliča.*

Sedma skupina: *Kuran/Kur'an, Bajram/bajram, Ramazanski bajram, Kurban-bajram, džamija, islam – musliman, Alah, hodža, džihad, bar micva, Jad Vašem, Jom Kipur / Jom kipur, Roš hašana, Buda, budizam, hinduizam, židov / Židov, židovstvo.*

Interaktivni dio vješto je vodila prof. Čubrić potičući učitelje da iznesu svoja iskustva o tome pišu li njihovi učenici ponuđene riječi točno ili netočno. Dizanjem ruku, vjeroučitelji su označavali riječ u kojoj se često javljaju poteškoće u pisanju pa se po broju podignutih ruku lako moglo zaključiti koje riječi učenici pišu točno, npr. *arkandeo, pričest, hostija, vjernik, vjeroučitelj, Jahve, biblijski, Biblija*, koje netočno, npr. *Sveta Potvrda/sveta Potvrda, Korizma, Došašće* te one u kojima se kolebaju: *kršćanin/kršćanin, Božićni/božićni, džamija/damija, Tjelovo/Tjelovo, Svi Sveti/Svi sveti*. Pokazalo se da s riječima kao što su *vjera, vjernik, vjeronauk*, učenici nemaju teškoća u pisanju, međutim nerijetko se poteškoće jave u riječi *nevjernik*, razlog im je pisanje niječnice. Također, pogreške u pisanju nastaju u riječima *ispovijed* i *ispovjednik, kršćanstvo* ili *kršćanin*, i to zbog pisanja glasova *č* i *ć* ili dvoglasnika. Učenici nemaju dvojba u pisanju riječi

anđeo, arkandeo te evanđelje i evanđelist. Zbog velikoga i maloga slova učenici nemaju teškoća s pisanjem riječi *Jahve, Biblija, biblijski*, ali dvoje u pisanju imena *Sveto pismo, Novi zavjet, svetopisamski, starozavjetni*. Zanimljiva je rasprava nastala zbog vjerskih blagdana i svetkovina te liturgijskih vremena u godini – zbog pisanja velikoga početnoga slova blagdana i svetkovina (*Božić, Uskrs, Tijelovo*), pisanja nekih dana u godini (*Čista srijeda Cvjetnica, Veliki petak*) te pisanja maloga početnoga slova u nazivima vremena kroz godinu (*advent, došašće, korizma*) ili sakramenata (*potvrda, krizma, pričešće, euharistija*). Rasprava o značenju i smislenosti pisanja velikoga ili maloga slova intenzivirala se pri spomenu imena blagdana kao što su *Svi sveti* ili *Sveta tri kralja* i upravo se uključivanjem vjeroučitelja u raspravu te tumačenjima predavača moglo uočiti aktualnost pitanja mijenja li nazivlje vjerske sadržaje. Iznesena razmišljanja vjeroučitelja u raspravi pokazala su da se oni u pisanju pojedinih imena oko kojih možda postoji sumnja kako ih pisati, drže nekadašnje prakse i tradicije Crkve. Treba reći da se manji dio vjeroučitelja priklanjao starijoj praksi, a drugi je slijedio pravopisnu normu od devedesetih godina naovamo. Kao referentne točke prema kojima se vjeroučitelji nerijetko ravnaju, osim vjeronaučnih udžbenika, navode se časopisi koji se bave temama vezanim uz Crkvu i život vjernika, ponajprije *Glas Koncila, Živo vrelo* i *Kana*.

Riječi koje mogu biti izgovorene ili napisane, slažu se u rečenice koje su razumljive govornicima nekoga jezika.¹² Tako, tema

koja se bavi riječju, naravno vodi do jezika. Zanimljivo je, a istovremeno i mučno, u romanu *Nova finska gramatika*,¹³ pratiti napore glavnoga lika da se prisjeti svoga identiteta, prisjećajući se svoga materinskoga jezika. Zastrašujuća je analogija koju je moguće povući između toga nesretnika i kršćanina koji se pokušava prisjetiti svoga kršćanskoga identiteta učeći i ponovo upoznavajući Riječ. Kao i razočarani pastor u romanu, vjeroučitelj bi (kao i svaki učitelj?) mogao pripovijedati slušateljima zanimljivo, iako često nerazumljivo. Promišljanje o jeziku i učenje vlastitoga jezika, stoga, nisu nerazborit zahtjev (jer vlastiti jezik svi znaju!), već imperativ da se ne bi skončalo tragično u konfuziji. Učitelji i nastavnici, a među njima i vjeroučitelji, zbog utjecaja koji imaju na djecu i mlade kao njihovi odgojitelji, pogotovo trebaju biti pozorni prema jeziku, kako pravilnim izražavanjem i poštivanjem pravopisne norme, tako i razvijanjem vlastite čitateljske kulture i kulture pisanja. Napokon, oni to pokazuju kao jednu od stečenih kompetencija, između ostaloga, tijekom polaganja stručnoga ispita.¹⁴ Nakon toga, svatko

Stjepan Damjanović, *Jezik i identitet, Identitet kao odgojno-obrazovna vrijednost*, Zbornik radova s tribina *Zajednički vidici*, ur. Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, Zagreb, 2011., str. 145.

¹³ Autor knjige talijanski je književnik i jezikoslovac Diego Marani, a roman *Nova finska gramatika* (Zagreb, 2014.) tematizira pitanje identiteta i njegova postojanja zbog gubitka pamćenja.

¹⁴ Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama, učitelji, nastavnici, stručni suradnici i odgojitelji koji se po prvi puta zapošljavaju u školi, tijekom godine dana imaju status pripravnika i dužni su položiti stručni ispit u roku od godine dana od isteka pripravničkoga staža. (Usp. Zakon, čl. 108.). Svima njima obavezni je dio stručnoga ispita pisani rad.

¹² Akademik Stjepan Damjanović je na tribini *Zajednički vidici*, govoreći o identitetu i jeziku, izrazio to na sljedeći način: „Čovjekov se govor javlja kao artikulacija glasova koja na razini riječi ili rečenice zadobiva smisao i svaki je govor konkretan, poseban jezik.“

za sebe određuje mjeru kojom mjeri vlastitu kompetentnost u tom području gdje je, kao i u drugim područjima, potrebno stalno učiti: "Jezik trebamo pomno učiti, bogatiti svoj vokabular, sustavno, uporno i strpljivo uranjati u jezične tajne, kreativno se njime služiti."¹⁵

Ako prihvatimo da je jezik prava domovina, kao što je to izrekao Humboldt,¹⁶ struč-

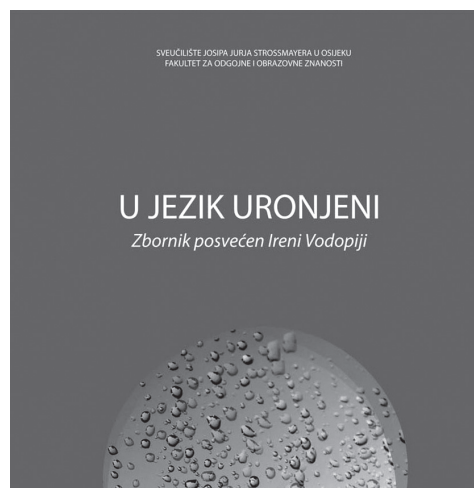
na usavršavanja koja se bave temom jezika mogu se čitati poput boljega upoznavanja svoje domovine. Uz teološki pristup temi u govoru o Riječi te neizostavno upućivanje na Bibliju kao mjesto na kojemu se upozna je Riječ koja tijekom vjeronaučne nastave postaje i sadržaj, velika je pozornost posvećena riječima s jezikoslovnoga gledišta. Zaključno, može se reći da je hrvatski jezik važan vjeroučiteljima jer je njima i njihovim učenicima prava domovina; važan je jer se njime razgovara s učenicima, potiče ih se na pravilno i jasno izražavanje te na kreativno izražavanje bilo u pisanom obliku bilo usmeno. Da bi vjeroučitelji bili što uspješniji u tome, važna im je suradnja s učiteljima i nastavnicima Hrvatskoga jezika.

Gordana Barudžija

URONJENI U JEZIK

U jezik uronjeni filološki je zbornik posvećen sveučilišnoj profesorici, metodičarki i jezikoslovki Ireni Vodopiji na kraju službenog dijela njezine profesionalne karijere. Sukladno njezinu radu i istraživačkom rasponu od metodike do lingvistike, zbornik je svojom tematikom i znanstvenom usmjerenošću obuhvatio navedena područja.

Simbolično, zbornik je predstavljen 21. rujna 2018. na njezinu matičnom Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku kao rođendanski dar niza kolega, prijatelja i suradnika domaćih i stranih znanstvenih institucija. U prigodnoj svečarskoj atmosferi njezini dojučerašnji asistenti, doktorandi, suradnici imali su priliku obratiti joj se službeno posljednji put i zahvaliti na izuzetnoj

kolegijalnosti, podršci i pokretačkoj energiji kojom zrači.

Zbornik je uspio okupiti gotovo trideset i tri znanstvenika i istraživača na dvadeset i